

УДК 159.955.1:316.343-054.5]:[351.862.4:342.78](477.52/.6)

DOI 10.12958/2227-2844-2024-4(363)-108-116

Курило Віталій Семенович,

доктор педагогічних наук, професор,
дійсний член НАПН України, перший проректор
ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»,
м. Полтава, Україна.
mail@luguniv.edu.ua
<https://orcid.org/0000-0003-2471-3358>

Караман Олена Леонідівна,

доктор педагогічних наук, професор, ректор
ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»,
м. Полтава, Україна.
mail@luguniv.edu.ua
<https://orcid.org/0000-0002-8541-9972>

Степаненко Вікторія Іванівна,

доктор педагогічних наук, доцент,
професор кафедри соціальної роботи та педагогіки вищої школи
Волинського національного університету імені Лесі Українки,
м. Луцьк, Україна.
stepanenko.viktorii@vnu.edu.ua
<https://orcid.org/0000-0002-5793-3069>

ОСОБЛИВОСТІ ВПЛИВУ ІНФОРМАЦІЙНОЇ АГРЕСІЇ НА РІЗНІ КАТЕГОРІЇ НАСЕЛЕННЯ¹

Інформація, з одного боку, може сприяти забезпеченню реалізації прав і свобод громадян, а з іншого – постає інструментом маніпулювання й деструктивного впливу на суспільство (Карпчук, 2018, с. 41). Україна у протидії інформаційній агресії з боку рф, яка полягає в систематичній та цілеспрямованій дезінформації, маніпуляції і поширенні пропаганди з метою впливу на українське суспільство, зміни його думок, сприяння розділу та дестабілізації країни (Стичинська, 2024), застосовує різні стратегії, одним зі складників побудови яких є розуміння сутності та особливостей такого впливу на різні категорії населення з метою визначення проблемних аспектів щодо його подолання, підбору оптимальних методів і технологій попередження і протидії маніпулюванню свідомістю, подальшого вдосконалення сучасних механізмів захисту української державності від російської інформаційної агресії (Стрельбицький & Гринь, 2023).

Тема інформаційної агресії, її ролі в повномасштабній війні наразі актуалізована в багатьох дослідженнях вітчизняних і зарубіжних науковців, оскільки відбиває не лише спосіб мислення і цінності держави-агресора, але й спричиняє руйнування, смерть, є загрозою для всієї цивілізації, а не тільки окремої людини, громадянина, громади, регіону, країни чи декількох країн (Худолій, 2022). Так, Я. Малик розкрито форми і дію інформаційних війн, на конкретних прикла-

¹ Публікація містить результати досліджень, проведених за грантової підтримки Національного фонду досліджень України за проєктом 2021.01/0021 «Формування критичного мислення громадян як чинник безпеки в умовах збройного насилля та інформаційної агресії на Сході України».

дах висвітлено дію інформації і пропаганди на різні сфери та категорії українського суспільства (Малик, 2015). І. Ждановою, Л. Бондаренко, А. Велічко визначено різновиди інформаційного впливу, відзначено його маніпулятивний та суттєвий характер з боку ЗМІ, суб'єктів медіа-ресурсів; окреслено проблему інформаційного впливу на особистість під час реальних воєнних дій в Україні (Жданова, Бондаренко & Велічко, 2022). Н. Городиська, К. Василечко звернули увагу на недооцінювання можливостей інформаційної агресії, заходів протидії впливу та особливостей такого впливу на конкретну територію (Городиська, Василечко, 2022). С. Корсунський розкриває вплив російської інформаційної агресії на міжнародну спільноту (Консунський, 2022). Посол Michael R. Carpenter у Відні виступив щодо питання агресії російської федерації проти України та необхідності продовження міжнародної підтримки України (Carpenter, 2024). Nadir Ali зазначив, що агресивна поведінка росії щодо України спричинить трагедію як для безпосередньої цілі, так і для ширшої міжнародної правової системи (Nadir Ali, 2024).

Незважаючи на доволі широкий інтерес до проблеми впливу інформаційної агресії на різні аспекти життєдіяльності людини, потреба дослідження її впливу на різні категорії населення є актуальною і потребує подальшого вивчення через постійне вдосконалення засобів, методів, технологій, інструментів такого впливу. Актуальність теми також зумовлено загрозою деструктивного впливу російської агресії в умовах запиту суспільства на інформацію з різних джерел. У цьому контексті слід звернути увагу, що поширення викривленої, недостовірної, упередженої чи фальшивої інформації в інформаційному просторі або негативні інформаційні впливи на суспільну свідомість зазвичай відносять до порушення цілісності інформації. Однак фактично цілісність інформації не змінюється. Завдяки діям щодо її викривлення може змінюватися відношення до її достовірності (Бржезька, Гайдур & Аносов, 2018).

Мета статті – на основі аналізу певних теорій і підходів до диференціації впливу інформаційної агресії визначити особливості такого впливу на різні категорії населення.

Публікація містить результати досліджень, проведених за грантової підтримки Національного фонду досліджень України за проектом 2021.01/0021 «Формування критичного мислення громадян як чинник безпеки в умовах збройного насилля та інформаційної агресії на Сході України».

Американська школа вивчення ЗМІ стала першою науковою школою, яка спеціально досліджувала проблему інформаційного впливу на матеріалі Першої світової війни і поділяла його на такі типи:

- «білий» (відкритість, пов'язаність текстів зі справжнім джерелом);
- «сірий» (використання для поширення матеріалів спеціально створених джерел, забезпечення просування матеріалів у певних незалежних засобах масової інформації, наприклад, поширення через неурядові ЗМІ, неурядової організації тощо);
- «чорний» (поширення матеріалів від імені третьої особи, наприклад, підпільної організації) (Хорошко, Хохлачова & Прокоф'єв, 2016).

Національним інститутом стратегічних досліджень із позиції визначення меж впливу інформаційної агресії розкрито підхід, згідно з яким інформаційна агресія не обмежується лише зоною конфлікту. Вона має комплексний характер та характеризується глобальністю охоплення. Однак такий вплив можна диференціювати за змістом, стилістикою і формами залежно від цільової аудиторії. Зокрема, вплив російської інформаційної агресії на населення можна диференціювати таким чином:

- *вплив на населення самої рф* – росією використовуються негативні інформаційні меседжі щодо нелегітимності чинної української влади (проти України та української влади використовуються словосполучення «фашисти», «київська хунта», «бандерівці», «маріонетки НАТО» та ін.), організації Євромайдану західними спецслужбами, панування в Україні радикального націоналізму, здійснення репресій проти російськомовного населення тощо, що зумовлює потребу його вимушеного захисту з боку рф;

– вплив на населення анексованих, тимчасово окупованих територій України та територій, що безпосередньо знаходяться в зоні бойових дій – просуваються меседжі щодо вимушених дій рф відносно Автономної Республіки Крим, так званих днр і лнр, спрямованих на усунення загрози населенню, яке проживає на цих територіях, зокрема захисту російськомовних громадян від агресії «київської хунти»; щодо легітимності організованих рф «референдумів»; щодо війни в Україні як громадянської війни; щодо жертв серед мирного населення як результату дій ЗСУ та ін.;

– вплив на населення України загалом – російські меседжі щодо вини української влади в появі жертв, територіальних втрат і підриву довіри до органів державної влади, Збройних Сил України та інших силових структур; поширення панічних чуток серед мирного населення; підтримка проросійських і сепаратистських організацій та рухів; пропаганда ідей російського шовінізму, расизму, неонацизму та антисемітизму; фальсифікація історії з метою заперечення існування української нації та української державності та ін.;

– вплив на населення інших країн, міжнародні організації, світову спільноту – зображення нелегітимності й неспроможності України, звинувачення її в розв'язанні «громадянської війни», «геноциді власного народу», фашизмі, радикальному націоналізмі, екстремізмі, постійних порушеннях прав людини, Мінських угод; заклики до перегляду наявного світового порядку, поділу зон впливу між найсильнішими державами та ін. (НІСД, 2019, с. 4–5).

Вплив російської агресії на населення інших країн, міжнародні організації і світову спільноту характеризується майже одночасною появою в міжнародних ЗМІ публікацій і коментарів, які наголошують, що:

- санкції проти росії шкідливі для країн, які їх запровадили;
- у розв'язуванні агресії проти України винні США, яким війна вигідна, що призводить до послаблення росії і Китаю;
- США здійснює тиск на Європу, яка не хоче воювати;
- «конфлікт» має локальний характер, який не має серйозного впливу на глобальні процеси, а лише маргінально впливатиме на ситуацію в Азії.

Такі наративи спрямовані на формування в інших країн викривленого бачення українського питання і російської інформаційної агресії. Так, впливові індійські експерти наголошують, що війна росії проти України має локальне значення. У китайських ЗМІ агресія росії проти України розглядається як війна США і Заходу проти росії, яка ведеться на території України. КНР закликає ЄС припинити посилення санкцій, «вийти з-під тиску США» і самостійно здійснювати зовнішню політику (Корсунський, 2022).

Спираючись на теорію алгоритмів, процес реалізації зомбованого ефекту на окреме суспільство може включати такі процедури і дії:

– розслабити суспільство – вселення за допомогою ЗМІ меседжів, що ворогів немає, обговорення окремих історичних періодів та інтересів окремих народностей, що має на меті зникнення суспільства як цілого;

– змусити суспільство слухати тільки противника – акцентування ЗМІ на певній парадигмі суспільного розвитку (в контексті російської агресії проти України – акцентуація уваги на російській парадигмі), виключення будь-якого іншого досвіду з метою навантаження свідомості та послаблення дії формуючих сил);

– змусити суспільство не розмірковувати над тим, що говорить супротивник – виключення із ЗМІ результатів досліджень серйозних аналітичних проблем з метою гальмування безперервного потоку думок;

– зосередити увагу суспільства, крім вхідного інформаційного потоку, на певному предметі (внутрішні катаклізми, війни, терористичні атаки тощо) з метою захисту та оброблення вхідної інформації;

– *навіювати постійне покращення суспільства з метою послаблення історичної пам'яті та почуття самоототожнення;*

– *одночасно з навіюванням переконувати суспільство, що це не зовсім те, що повинно бути, з метою створення пасивного стану свідомості, залежності від інформаційного впливу супротивника (Хорошко & Хохлачова, 2016).*

Основним каналом інформаційного впливу завжди є свідомість, психіка людини, а також колективна і масова свідомість (Бржезьська, Гайдур & Аносов, 2018). Так, певні дослідження містять інформацію щодо наслідків впливу російської агресії на різні категорії населення в контексті проблеми психічного здоров'я. Зокрема, за результатами соціологічного дослідження про наслідки війни для регіону, виклики та пріоритети відновлення, ризику та можливості залучення населення, проведеного протягом липня – серпня 2023 р. у Запоріжжі, було виявлено, що на психологічні наслідки і шкоду психічному здоров'ю вказали 59% респондентів. Особи з інвалідністю зазначили, що, з одного боку, вони значною мірою адаптувалися до стресу, а з іншого – багато складних психологічних станів, які вони досі можуть переживати. Старші люди зазначили, що страждають від стресу і часто приймають заспокійливе. Внутрішньо переміщені особи вказували на чисельні психологічні проблеми, з якими вони зіштовхуються (Рада відновлення Запоріжжя, 2023).

За даними дослідження впливу війни на молодь в Україні суттєво зросла стурбованість психічним здоров'ям – 22% у 2022 р. проти 11% у 2021 р. На готовність отримати безкоштовну та анонімну психологічну допомогу вказали 28% молодих людей (34% жінок і 21% чоловіків). При цьому відповіді молоді з різних регіонів різняться, зокрема серед опитуваних, які до повномасштабного вторгнення проживали в східному або північному регіонах, найбільше тих, хто звернувся б за безкоштовною та анонімною психологічною підтримкою, що пояснюється проживанням молоді в районах, через які наступали російські війська або ж які були під тимчасовим військовим контролем РФ чи близько від бойових дій (Волосевич, Когут, Жерьобкіна & Назаренко).

Російська інформаційна агресія щодо учнівської та студентської української молоді має наслідки для їх психологічної стійкості, цінностей, участі в громадському житті. Серед деяких з них можна виокремити:

– *психологічну дезорієнтацію* – нав'язування неправдивої, негативної, спотвореної інформації, яку складно перевірити, що може призвести до скептицизму молоді щодо інформації, негативно вплинути на її бажання брати участь у демократичних процесах;

– *страх, паніку, роздратування, непевність у своїх переконаннях і майбутньому*, що може негативно впливати на життя і професійний розвиток молодого покоління;

– *маніпулювання громадською думкою з метою формування в молоді позитивного сприйняття, підтримки тих ідей і поглядів, які не відповідають їхнім інтересам, але з якими вони стикаються в соціальних мережах;*

– *зменшення довіри молоді до державних інституцій*, що може негативно впливати на їх готовність брати участь у політичному й суспільному житті країни, загрожує демократичним процесам та стабільності суспільства і держави;

– *створення передумов для радикалізації суспільства* – поширення спотвореної інформації в поєднанні із закликами до активних дій, що може спровокувати молодь до участі в маргінальних угрупованнях і рухах, метою яких є насильницьке захоплення державної влади або повалення конституційного ладу;

– *розпалювання міжетнічної та міжрелігійної ворожнечі* – розповсюдження фейкових новин і маніпулювання інформацією з метою створення штучного конфлікту між різними групами населення, що може призвести до насильства та іншого негативного впливу на молодь (Центр економіко-правових досліджень, 2023).

Розглядаючи вплив російської агресії з позиції гендерного підходу, слід зазначити, що в Резолюції «Вплив війни проти України на жінок» (2022/2633(RSP) Європарламентом засуджено агресію російської федерації проти України і констатовано величезний вплив війни в Україні на жінок загалом, а також наведено детальні приклади його наслідків, які пов'язані зі складним становищем і порушенням прав жінок, що прибули до країн ЄС як біженки, а також тих жінок, які залишилися в Україні (Мелеш, 2022).

М. Стрельбицький і М. Гринь зазначають, що сегментація впливу інформаційної агресії на різні верстви населення може диференціюватися за віком, соціальним статусом, гендером, рівнем освіти, географічними показниками, приналежністю до соціальних чи політичних груп та ін. Авторами наведено особливості такого впливу за віковими показниками в контексті когнітивного ефекту. Так, когнітивний вплив на дітей здійснюється нав'язуванням певних моделей поведінки і мислення, наприклад, через певні мультфільми, які сприймаються дітьми без критичного осмислення.

У підлітковому віці когнітивний вплив здійснюється через деструктивні тренди в соціальних мережах, певні субкультурні течії. Когнітивний ефект учиняється переважно з метою переключення цінностей та формування хибних орієнтирів подальшого розвитку.

Серед молоді когнітивний вплив також реалізовується через соціальні мережі, відеохостинги, просування певних меседжів. Він часто не є помітним, оскільки інформаційні джерела, які поширюють деструктивні наративи до українського суспільства, спонсуються державою-агресором.

Когнітивний вплив на людей середнього віку реалізується через соціальні медіа та відео-контент (телеефір, YouTube тощо) і спрямований на актуалізацію когнітивних упереджень, які заважають об'єктивному сприйняттю інформації.

Джерела поширення когнітивного впливу на людей похилого віку можуть бути різними, але переважно це теле-, радіо-ефіри, інтернет-ЗМІ. Під час такого впливу на людей похилого віку часто використовується прийом апеляції до минулого, ностальгії (Стрельбицький & Гринь, 2023).

На думку М. Пілат, «ефективність інформаційних впливів визначається вмінням використовувати саму інформацію» (Пілат, 2013, с. 187). До шкідливої інформації відносять інформацію, яка:

- пропагує ненависть і ворожнечу через зневагу і перевагу;
- може спровокувати соціальну, расову, національну, релігійну ненависть і ворожнечу;
- містить заклики до війни;
- посягає на честь і ділову репутацію окремо взятих осіб;
- є недостовірною, неправдивою, неетичною;
- чинить неусвідомлюваний деструктивний вплив на психіку людей.

Саме такі впливи здатні дестабілізувати інформаційний простір, призвести до девальвації суспільних цінностей, пропагують зразки поведінки і культури, засновані на культурі жорстокості та насильства (Пілат, 2013).

Отже, мішенню деструктивного інформаційно-психологічного впливу в умовах війни можуть бути:

- самоідентифікація, соціальна і рольова ідентифікація особистості, які задають загальну інтенціональність окремої особистості й суспільства загалом;
- самоусвідомлення як усвідомлення особистістю власної самобутності і самобутності спільноти в соціумі, що відображається в культурних традиціях, віруваннях, менталітеті, мові;
- базові цінності людини, що лежать в основі її оцінок і суджень.

Небезпечні інформаційні впливи на індивідуальну свідомість можуть призвести до двох видів взаємозалежних змін:

- зміни психіки, психічного здоров'я людини. У разі інформаційних впливів важко говорити про межі норми і патології. Показником змін може бути втрата адекватності відображення світу у свідомості і своєму ставленні до світу, деградація особистості, якщо форми відобра-

ження дійсності спрощуються, реакції грубішають і здійснюється перехід від вищих потреб (у самоактуалізації, соціальному визнанні) до нижчих (фізіологічних, побутових);

– зрушення в цінностях, життєвих позиціях, орієнтирах, світогляді особистості, що зумовлює прояви девіантної поведінки та становить небезпеку вже для суспільства і держави (Маркова, 2016).

Підбиваючи підсумки, слід зазначити, що вплив інформаційної агресії росії проти України є багаторівневим і включає багато чинників, спрямованих на ослаблення нашої держави в політичному, військовому, економічному, інформаційному, соціальному та інших аспектах. Основним каналом такого впливу є психіка і свідомість людини, а також колективна і масова свідомість. Інформаційний вплив, з одного боку, характеризується глобальністю охоплення, а з іншого – може бути диференційованим за змістом, стилістикою і формами залежно від цільової аудиторії. Сегментація впливу інформаційної агресії на різні категорії населення може базуватися на таких параметрах, як вік, соціальний статус, гендер, рівень освіти, географічні показники, приналежність до соціальних чи політичних груп тощо.

Здатність людини до аналізу запропонованих наборів фактів, критичне ставлення до інформації, цілісне розуміння власної системи цінностей забезпечать її захищеність від інформаційного впливу, зокрема вміння залежно від ситуації скористатися певним способом психологічного захисту від негативного впливу інформації, формування інформаційної культури особистості, що загалом забезпечує її інформаційно-психологічну безпеку та становить перспективу подальших розвідок.

Список використаної літератури

1. Бржезька З. М., Гайдур Г. І., Аносов А. О. Вплив на достовірність інформації як загроза для інформаційного простору. *Кибербезпека: освіта, наука, техніка*. 2018. №2 (2). С. 105–112. DOI: <https://doi.org/10.28925/2663-4023.2018.2.105112>
2. Вплив війни на молодь в Україні / І. Волосевич та ін. Київ, 2023. URL: <https://www.undp.org/ukraine/publications/impact-war-youth-ukraine> (дата звернення: 14.05.2024).
3. Городиська Н., Василечко К. Інформаційна війна як один із видів маніпуляції людством. *Воєнні конфлікти та техногенні катастрофи: історичні та психологічні наслідки: зб. тез II Міжнар. наук. конфер.* (Тернопіль, 21–22 квіт. 2022). Тернопіль, 2022. С. 42–44.
4. Жданова І. В., Бондаренко Л. О., Велічко А. В. Психологічні аспекти інформаційного впливу під час воєнних дій в Україні. *Габітус*. 2022. Вип. 41. С. 222–226. DOI: <https://doi.org/10.32782/2663-5208.2022.41.39>
5. Карпчук Н. Медіа як невоєнний метод впливу в гібридній війні. *Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії*. 2018. №2 (4). С. 41–49. DOI: <https://doi.org/10.29038/2524-2679-2018-02-41-49>
6. Консунський С. Інформаційна складова війни: як Росія намагається послабити підтримку Заходу. *Радіо Свобода*. April 20, 2022. URL: <http://surl.li/udruk> (дата звернення: 11.05.2024).
7. Маркова М. В. Інформаційно-психологічна війна як нова загроза здоров'ю населення України: реальність небезпеки та напрями протидії. 2016. *Health-ua.com*. URL: <https://health-ua.com/article/5219-nformatcijnopsihologchna-vjna-yak-nova-zagroza-zdorovyu-naselennya-ukrani-re> (дата звернення: 10.05.2024).
8. НІСД. «Участь громадських об'єднань у протидії інформаційній агресії РФ». Аналітична записка. 2016. URL: <http://surl.li/ubrqu> (дата звернення: 25.05.2024).
9. Оцінка впливу війни на людей. Україна. Червень 2023. URL: <https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/2023-09/undp-ua-hia-ukr-2.pdf> (дата звернення: 16.05.2024).
10. Малик Я. Інформаційна війна і Україна. *Науковий вісник*. 2015. Вип. 15. URL: <http://surl.li/udrpp> (дата звернення: 12.05.2024).
11. Мелеш Є. Резолюція Європарламенту «Вплив війни проти України на жінок» 2022 року: огляд. 2022. URL: <https://jurfem.com.ua/resoluitsia-evroparlamentu-vplyv-viyny-proty-ukrainy-na-zhinok/> (дата звернення: 14.05.2024).

12. Пілат М. Інформаційні впливи та інформаційні війни: сутність понять та їхній взаємозв'язок в інформаційну епоху. *Вісник Львівського університету. Серія: Міжнародні відносини*. 2013. Вип. 32. С. 185–190.

13. Рада відновлення Запоріжжя. Війна вплинула на психічне здоров'я 59% населення, а найбільшим ризиком післявоєнної відбудови є корупція, вважають запоріжці. 2023. URL: https://vidnova.info/recovery_zp_sociology2023.html (дата звернення: 22.05.2024).

14. Стичинська А. Б. Інформаційна агресія Російської Федерації: виклики та подолання. *Політичне життя*. 2024. №1. С. 108–112. DOI: <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2024.1.16>

15. Стрельбицький М., Гринь М. Когнітивна війна Росії проти України. *Наукові праці Міжрегіональної академії управління персоналом. Юридичні науки*. 2023. Вип. 1 (64). С. 46–52. DOI: <https://doi.org/10.32689/2522-4603.2023.1.7>

16. Хорошко В., Хохлачова Ю. Інформаційна війна. ЗМІ як інструмент інформаційного впливу на суспільство. *Ukrainian Scientific Journal of Information Security*. 2016. Т. 22. Вип. 3. Ч. 1. С. 283–288. DOI: <https://doi.org/10.18372/2225-5036.22.11104>

17. Хорошко В. О. Хохлачова Ю. Є., Прокоф'єв М. І. Концепція застосування інформаційних впливів та протидії інформаційній зброї. *Правове, нормативне та метрологічне забезпечення систем захисту інформації в Україні*. 2016. Вип. 1 (31). С. 9–24.

18. Худолій А. О. Інформаційна війна 2014–2022 рр. : монографія. Острог : Видавництво Національного університету «Острозька академія», 2022. 208 с.

19. Центр економіко-правових досліджень. Інформаційна війна та її вплив на молодь (аналіз ефективності інформаційно-просвітницьких заходів). 2023. URL: <http://surl.li/udqkj> (дата звернення: 10.05.2024).

20. Carpenter, M. R. (2024). The Russian Federation's Ongoing Aggression Against Ukraine. URL: <https://osce.usmission.gov/the-russian-federations-ongoing-aggression-against-ukraine-79/>

21. Nadir, Ali (2024). Russia's Aggression and the Erosion of International Norms: Defying Post-World War II Legal Order. URL: <http://surl.li/udseb>

References

1. Brzhevska, Z. M., Haidur, H. I., & Anosov, A. O. (2018). Vplyv na dostovirnist informatsii yak zahroza dlia informatsiinoho prostoru [Impact on the credibility of information as a threat to the information space]. *Kiberbezpeka: osvita, nauka, tekhnika – Cyber security: education, science, technology*, 2 (2), 105–112. DOI: <https://doi.org/10.28925/2663-4023.2018.2.105112> [in Ukrainian].

2. Volosevych, I., Kohut, I., Zherobkina, T., & Nazarenko, Y. (2023). Vplyv viiny na molod v Ukraini [Impact of war on youth in Ukraine]. Kyiv. Retrieved from <https://www.undp.org/ukraine/publications/impact-war-youth-ukraine> [in Ukrainian].

3. Horodyska, N., & Vasylechko, K. (2022). Informatsiina viina yak odyin iz vydiv manipuliatsii liudstvom [Information war as one of the types of manipulation of humanity]. In *Voienni konflikty ta tekhnohenni katastrofy: istorychni ta psykholohichni naslidky: II Mizhnar. nauk. konfer. – Military conflicts and man-made disasters: historical and psychological consequences: collection of theses of the II International Scientific Conference* (Ternopil, April 21–22, 2022). (p. 42–44). Ternopil [in Ukrainian].

4. Zhdanova, I. V., Bondarenko, L. O., & Velichko, A. V. (2022). Psykholohichni aspekty informatsiinoho vplyvu pid chas voiennykh dii v Ukraini [Psychological aspects of information influence during military operations in Ukraine]. *Habitus*, 41, 222–226. DOI: <https://doi.org/10.32782/2663-5208.2022.41.39> [in Ukrainian].

5. Karpchuk, N. (2018). Media yak nevoiennyi metod vplyvu v hibrydnii viini [Media as a non-military method of influence in hybrid warfare]. *Mizhnarodni vidnosyny, suspilni komunikatsii ta rehionalni studii – International relations, public communications and regional studies*, 2(4), 41–49. DOI: <https://doi.org/10.29038/2524-2679-2018-02-41-49> [in Ukrainian].

6. Konsunskiy, S. (2022). Informatsiina skladova viiny: yak Rosiia namahaietsia poslabyty pidtrymku Zakhodu [The information component of war: how Russia tries to weaken the support of the West]. *Radio Svoboda*. Retrieved from <http://surl.li/udruk> [in Ukrainian].

7. Markova, M. V. (2016). Informatsiino-psykholohichna viina yak nova zahroza zdoroviu naseleння Ukrainy: realnist nebezpeky ta napriamy protydii [Information and psychological warfare as a new threat to the health of the population of Ukraine: the reality of the danger and countermeasures]. *Health-ua.com*. Retrieved from <https://health-ua.com/article/5219-nformatcjnopsihologchna-vjna-yak-nova-zagroza-zdorovyu-naselennya-ukrani-re> [in Ukrainian].
8. NISS. (2016). Uchast hromadskykh obiednan u protydii informatsiinii ahresii RF. Analitychna zapyska [Participation of public associations in countering the informational aggression of the Russian Federation. Analytical note]. Retrieved from <http://surl.li/ubrqu> [in Ukrainian].
9. Otsinka vplyvu viiny na liudei. Ukraina [Assessment of the impact of war on people. Ukraine]. June, 2023. Retrieved from <https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/2023-09/undp-ua-hia-ukr-2.pdf> [in Ukrainian].
10. Malyk, Y. (2015). Informatsiina viina i Ukraina [Information war and Ukraine]. *Naukovyi visnyk – Scientific Bulletin*, 15. Retrieved from <http://surl.li/udrpp> [in Ukrainian].
11. Melesh, Y. (2022). Rezoliutsiia Yevroparlamentu “Vplyv viiny proty Ukrainy na zhinok” 2022 roku: ohliad [European Parliament resolution “Impact of the war against Ukraine on women” of 2022: an overview]. Retrieved from <https://jurfem.com.ua/resoluitsia-evroparlamentu-vplyv-viiny-proty-ukrainy-na-zhinok/> [in Ukrainian].
12. Pilat, M. (2013). Informatsiini vplyvy ta informatsiini viiny: sutnist poniatta yikhonii vzaiemozviazok v informatsiinu epokhu [Information influences and information wars: the essence of concepts and their relationship in the information age]. *Visnyk Lvivskoho universytetu. Serii: mizhnarodni vidnosyny – Bulletin of Lviv University. Series: International relations*, 32, 185–190 [in Ukrainian].
13. Rada vidnovlennia Zaporizhzhia (2023). Viina vplynula na psykhhichne zdorovia 59% naseleння, a naibilshym ryzykom pisliavoiennoi vidbudovy ye koruptsiia, vvazhaiut zaporizhtsi [The war affected the mental health of 59% of the population, and the greatest risk of post-war reconstruction is corruption, according to Zaporizhzhia residents]. Retrieved from https://vidnova.info/recovery_zp_sociology2023.html [in Ukrainian].
14. Stychynska, A. B. (2024). Informatsiina ahresiia Rosiiskoi Federatsii: vyklyky ta podolannia [Information aggression of the Russian Federation: challenges and overcoming]. *Politychne zhyttia – Political life*, 1, 108–112. DOI: <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2024.1.16> [in Ukrainian].
15. Strelbytskyi, M., & Hryn, M. (2023). Kohnityvna viina rosii proty Ukrainy [Cognitive war of Russia against Ukraine]. *Naukovi pratsi Mizhrehionalnoi akademii upravlinnia personalom. Yurydychni nauky – Scientific works of the Interregional Academy of Personnel Management. Legal sciences*, 1(64), 46–52. DOI: <https://doi.org/10.32689/2522-4603.2023.1.7> [in Ukrainian].
16. Khoroshko, V., & Khokhlachova, Y. (2016). Informatsiina viina. ZMI yak instrument informatsiinoho vplyvu na suspilstvo [Information war. Mass media as a tool of information influence on society]. *Ukrainian Scientific Journal of Information Security*, 22 (3), Part 1, 283–288. DOI: <https://doi.org/10.18372/2225-5036.22.11104> [in Ukrainian].
17. Khoroshko, V. O., Khokhlachova, Y. Y., & Prokofiev, M. I. (2016). Kontseptsiiia zastosuvannia informatsiinykh vplyviv ta protydii informatsiinii zbroi [The concept of using informational influences and countering informational weapons]. *Pravove, normatyvne ta metrolohichne zabezpechennia system zakhystu informatsii v Ukraini – Legal, normative and metrological support of information protection systems in Ukraine*, 1 (31), 9–24 [in Ukrainian].
18. Khudolii, A. O. (2022). Informatsiina viina 2014–2022 rr. [Information war 2014–2022]. Ostroh: Vydavnytstvo Natsionalnogo universytetu “Ostrozka akademiia” [in Ukrainian].
19. Tsentr ekonomiko-pravovykh doslidzhen (2023). Informatsiina viina ta yii vplyv na molod (analiz efektyvnosti informatsiino-prosvitnytskykh zakhodiv) [Information warfare and its impact on youth (analysis of the effectiveness of informational and educational activities)]. Retrieved from <http://surl.li/udqkj> [in Ukrainian].
20. Carpenter, M. R. (2024). The Russian Federation’s Ongoing Aggression Against Ukraine. Retrieved from <https://osce.usmission.gov/the-russian-federations-ongoing-aggression-against-ukraine-79/> [in English].
21. Nadir, Ali (2024). Russia’s Aggression and the Erosion of International Norms: Defying Post-World War II Legal Order. Retrieved from <http://surl.li/udseb> [in English].

Курило В. С., Караман О. Л., Степаненко В. І. Особливості впливу інформаційної агресії на різні категорії населення

У статті зазначено, що вплив інформаційної агресії росії проти України є багаторівневим і включає багато чинників, які спрямовані на ослаблення України в політичному, військовому, економічному, інформаційному, соціальному та інших аспектах. Психіка і свідомість людини, а також колективна і масова свідомість розглядаються як основний канал такого впливу. Наголошено, що інформаційний вплив, з одного боку, характеризується глобальністю охоплення, а з іншого – може бути диференційованим за змістом, стилістикою і формами залежно від цільової аудиторії. У межах відповідного підходу представлено диференціацію впливу російської інформаційної агресії на населення, запропоновану Національним інститутом стратегічних досліджень: вплив на населення самої рф, вплив на населення анексованих, тимчасово окупованих територій України та територій, що безпосередньо знаходяться в зоні бойових дій; вплив на населення України загалом; вплив на населення інших країн, міжнародні організації, світову спільноту. Також визначено особливості впливу інформаційної агресії на суспільство, спираючись на теорію алгоритмів; у контексті когнітивного, гендерного та інших підходів.

Зазначено, що сегментація впливу інформаційної агресії на різні категорії населення може базуватися на різних підходах з урахуванням таких параметрів, як вік, соціальний статус, гендер, рівень освіти, географічні показники, приналежність до соціальних чи політичних груп тощо.

Ключові слова: інформаційна агресія, вплив інформаційної агресії, інформація, різні категорії населення, свідомість громадян.

Kurylo V., Karaman O., Stepanenko V. Peculiarities of information aggression influence on different categories of the population

The article states that the impact of russia's information aggression against Ukraine is multi-level and includes many factors aimed at weakening Ukraine in political, military, economic, informational, social and other aspects. Human psyche and consciousness, as well as collective and mass consciousness, are considered as the main channel of such influence. It is emphasized that information influence, on the one hand, is characterized by global reach, and on the other hand, it can be differentiated in terms of content, style and forms depending on the target audience. Within the framework of the appropriate approach, the differentiation of the impact of russian information aggression on the population, proposed by the National Institute of Strategic Studies, is presented: the influence on the population of the russian federation itself, the influence on the population of the annexed, temporarily occupied territories of Ukraine and the territories that are directly in the war zone; the influence on the population of Ukraine as a whole; the influence on the population of other countries, international organizations, and the world community. The specifics of the influence of information aggression on society are also determined, based on the theory of algorithms; in the context of cognitive, gender and other approaches.

It is noted that the segmentation of the information aggression influence on different categories of the population can be based on different approaches, taking into account such parameters as age, social status, gender, level of education, geographical indicators, belonging to social or political groups, etc.

Key words: information aggression, information aggression influence, information, different categories of the population, citizens' consciousness.

